

STRETNUTIE MARXISTOV A KREŠŤANOV V MARIÁNSKYCH LÁZŇACH

„PG — ČSAV“ — výrazný transparent s dvojicou týchto iniciálok na fasáde reprezentačnej zotavovne Di Vittorio v Mariánskych Láznach ohlasoval v dňoch 27.—30. apríla t. r., že sa tu uskutočňuje nie celkom každodenné podujatie. Naozaj — konferencia, ktorá sa tu vtedy konala, bola nezvyčajná z viacerých dôvodov: po prvé svojím zložením, po druhé tým, že sa konala práve u nás, v socialistickej krajine, a po tretie a azda najviac — čo však, pravda, bude možné náležite posúdiť až neskôr — svojím významom v súčasných snaženiach európskej kultúry.

Skratka „PG“ je našej verejnosti nevelmi známa. Sú to iniciálky medzinárodnej tzv. Pavlovej spoločnosti (Paulus-Gesellschaft) so sídlom v Mníchove, ktorá združuje asi 600 popredných filozofov, sociológov, prírodovedcov, umelcov, národohospodárov, ale najmä teológov a ktorá si kladie za úlohu organizovať stretnutia intelektuálov rôznych profesií a rôznych svetonázorových orientácií. Hoci iniciatívnym jadrom Paulus-Gesellschaft sú filozofujúci teológovia viacerých konfesíí, spoločnosť si zakladá na tom, že je nezávislá — t. j. nezávislá aj od vedúcich klerikálnych a politických kruhov vlastných cirkví a kresťansko-demokratických strán, že hlavným zmyslom jej činnosti je hľadanie pravdy o dnešnom človeku a o súčasnosti vôbec a že uznáva participáciu kohokoľvek, teda aj ateistov a marxistov na tomto snažení. Treba s určitým zadosťučinením pre Paulus-Gesellschaft konštatovať, že idea tolerantného dialógu nie je v jej programe len laciným heslom, ale že už v minulosti dokázala zorganizovať viaceré demokratických diskusií (posledne napr. v Salzburgu v roku 1955 a v Chemsee v roku 1966), na ktorých mohol zaznieť hlas a z ktorých sa dostalo rovnoprávnej publicity aj ideovým protivníkom tejto v podstate nábožensky a teologicky orientovanej vedeckej spoločnosti.

Sympatická reputácia, ktorú si Paulus-Gesellschaft svojou minulosťou získala aj v očiach tvorivých marxistov, bola určitou zálohou, aby Sociologický ústav ČSAV s dôverou prijal jej ponuku usporiadať tohtoročné stretnutie v Československu, a to tým skôr, že na programe bol výslovne dialóg medzi marxistami a kresťanmi.

Sympóziu bolo ak nie najpočetnejším, tak určite najreprezentatívnejším stretnutím marxistických a kresťanských teoretikov, aké sa v rámci prebiehajúceho dialógu medzi kresťanstvom a marxizmom doteraz uskutočnilo. Bolo na ňom (spolu so žurnalistami) takmer 200 účastníkov z takmer všetkých krajín Európy (ba niekoľkí i z iných kontinentov). Zo známych osobností z radov kresťanov a kresťansky orientovaných vedcov boli tu napríklad: J. B. Metz, profesor katolíckej teológie v Münsteri (s R. Garaudy a K. Rahnerom spoluautor knihy *Der Dialog*), H. Schaefer, profesor fyziológie v Heidelbergu, Y. Congar, profesor katolíckej teológie v Strassbourgu, G. Girardi, profesor filozofie na pápežskej univerzite v Ríme, I. Fetscher, profesor politológie vo Frankfurte a iní; zo socialistických krajín tu bol J. Hromádka, profesor evanjelickej teológie v Prahe a predseda Svetovej kresťanskej mierovej konferencie, L. M. Pákozdy, profesor teológie na Reformovanej teologickej akadémii v Budapešti, T. Šagi-Bunič, profesor katolíckej teológie v Záhrebe, P. Habáň, profesor

katolíckej teológie v Litoměřiciach atď. a od nás z Bratislavy dekan katolíckej teologickej fakulty prof. J. U h r i n a dekan evanjelickej teologickej fakulty prof. J. M i c h a l k o. Marxistov zastupovali: R. G a r a u d y, profesor filozofie na univerzite Poitiers v Paríži, C. L u p o r i n i, profesor filozofie na univerzite vo Florencii a spolupracovník Gramscioho inštitútu v Ríme, dr. L. G r u p p i, vedúci ideologického oddelenia ÚV KS Talianska, prof. M. A r c a r a t e, šéfredaktor časopisu španielskych marxistov „Realidad“ v Paríži, prof. W. H o l i t s c h e r z Viedne, O. M a n d i č, profesor filozofie v Záhrebe, dr. J. L u k á c s z Filozofického ústavu v Budapešti, dr. D. P a v l o v z Filozofického ústavu v Sofii, dr. I. M a r c u l e s c u z Filozofického ústavu v Bukurešti a ďalší. Z československých marxistov tu boli: dr. R. K a l i v o d a, dr. M. M a c h o v e c, dr. M. P r ũ c h a, dr. J. C v e k l, dr. L. N ó v ý, dr. V. G a r d a l s k ý, dr. E. K a d l e c o v á a rad ďalších.

Na programe boli tri tematické okruhy: 1. spoločnosť a historičnosť, 2. tvorivosť a sloboda a 3. zodpovednosť za ľudskú spoločnosť. Ráz dialógu podčiarkovala i organizácia rokovania: ku každej téme prehovorili striedavo kresťanskí a marxistickí referenti a koreferenti a určitý čas bol záväzne vyhradený najmä na diskusiu z pódia a potom na diskusiu z pléna. Pomerne krátke referáty a maximálne päťminútové diskusné vystúpenia zabezpečovali živý spád rokovania.

Je ťažko vysloviť sa v tejto nevelkej informácii k samotnému obsahu rokovania a nastolenej problematike. Vrátime sa k tomu azda neskôr, keď bude vydaný protokol sympózia. Teraz azda len toľko, že vo vystúpeniach väčšiny kresťanských predstaviteľov sa výrazne prejavila snaha očistiť a vyzdvihnúť tie elementy kresťanskej tradície a kresťanského učenia, ktoré boli výrazom nie tak oficiálnej, ale skôr plebejskej línie kresťanského pohybu, ktoré konvenujú s potrebami ľudského a sociálneho pokroku. Zreteľne sa uplatnili tendencie vymaniť idey dobra, slobody a ľudskej solidarity z ich abstraktnej neurčitosti, v akej figurovali v oficiálnej kresťanskej ideológii, a dať im — pravda, pokiaľ je to v rámci kresťanskej vízie sveta možné — konkrétnu spoločensko-historickú náplň, zviazať ich i s riešením spoločenskotriednych antinómií, zacieliť ich k praktickej pozemskej realizácii. Odzrkadlilo sa to v realistickejšom postoji k socializmu a k socialistickému pohybu, aký sa napokon prejavil aj v poslednej encyklike pápeža Pavla VI. *Populorum Progressio*. Pre marxistov bolo potešiteľné počuť, že práve tá problematika a tie koncepty, ktoré sú od prvopočiatku doménou marxistického učenia, tak intenzívne a tak vyhranene prenikli aj do kresťanskej ideológie.

Pravda, to bola len jedna, hoci prevládajúca tendencia vo vystúpeniach kresťanských predstaviteľov. Popri a proti nej sa vyskytli pokusy zdiskreditovať dialóg, podmieniť ho akýmisi politickými sľubmi a zárukami zo strany marxistov (mníchovský predstaviteľ Paulus-Gesellschaft *Erich Kellner*). Takéto pokusy však v zárodku stroskotali. Príznačnou črtou celkovej nálady a myšlienkového úroveň, aká ovládala sympóziu, bolo to, že marxisti fakticky ani nemuseli poukazovať na neprístojnosť takýchto politických výpadov, že to urobili samotní kresťanskí účastníci. Väčšina z nich dala jasne najavo, že dialóg nechápe ako príležitosť k politickým insinuéciám, ale ako vážnu konfrontáciu stanovísk zameraných na hľadanie možností spolupráce a porozumenia. Takýmto duchom boli preniknuté či už teoreticky neobyčajne erudované referáty prof. Girardiho alebo prof. Moltmanna, či precitene a neobyčajne sugestívne vystúpenie nášho profesora Hromádku, ktorý vydal vlastné osobné svedectvo o svojej viere v humanistické hodnoty a poslanie socializmu.

Zdá sa teda, že hrievna dialógu sa nezakopala. Prítom aj pre nás ako hostiteľskú krajinu môže byť veľkým zadosťučinením, že sme tak organizačnou a ideovou prípravou,

ako aj priamou účasťou na sympóziu dokázali účinne prispieť k vytvoreniu takej atmosféry, v ktorej bez rizika blamáže nebolo možné namiesto vecnej analýzy a argumentácie podvrhnúť holú propagačnú frázu, v ktorej nebolo možné nerešpektovať kritériá určitej minimálnej odbornej a etickej úrovne. Vo vystúpeniach našich referentov (R. Kalivodu, M. Machovca, M. Průchu, V. Gardavského a ďalších) sa výrazne prejavila nielen solídna pripravenosť a zasvätená oboznámenosť s problematikou modernej filozofie, ale aj triezvy pátos principiálneho a súčasne tolerantného marxistického postoja.

Napokon môžeme azda konštatovať, že diskusia výrazne demonštrovala obopolnú inšpiratívnu takejto vzájomnej konfrontácie, že obidvoch diskusných partnerov podnietila k prehĺbeniu a precíznejšej diferenciacii vlastných stanovísk a súčasne dopomohla k tomu, že popri alebo napriek protikladnosti základných filozofických východísk sa súčasne vykryštalizovali tie body, v ktorých je nielen možné, ale i nutné porozumenie, v ktorých sa pretína a koncentruje to všeobecne ľudské, čo je spoločné pre humanistov všetkých smerov, teda aj pre kresťanských a marxistických humanistov. Zisk z tohto stretnutia majú teda obidvaja partneri — pravda, potiaľ, pokiaľ im naozaj išlo o humanistický zmysel dialógu. Ak by sme však výsledky tohto stretnutia chceli nasilu hodnotiť utilitaristicky, tak nebude neskromnosťou, ak či už morálny alebo hoci aj politický zisk zaznamenáme predovšetkým na našej strane: ak totiž ktokoľvek z našich kresťanských hostí prichádzal k nám s akýmikoľvek predsudkami voči marxistom a komunistom, tieto predsudky sa mu v atmosfére zásadovej a pritom tolerantnej demonštrácie moderného marxistického myslenia museli prinajmenšom silne naštrbiť.

J. Strinka

O FENOMENOLÓGII NA PÔDE SLOVENSKEJ FILOZOFICKEJ SPOLOČNOSTI

V svojich podujatiach pokračovala Slovenská filozofická spoločnosť 13. apríla 1967 prednáškou a diskusiou k problematike fenomenologickej filozofie. Na tému *Aktuálnosť fenomenológie dnes* prednášal prof. M. Topolský. Základné myšlienky jeho prednášky obsahuje štúdia *Vznik fenomenológie a jej úlohy v minulosti a dnes*, ktorá vychádza v tomto čísle nášho časopisu, takže je zbytočné ich tu rekapitulovať.

Diskusia sa zamerala na otázky prínosu fenomenológie do moderného filozofického myslenia a na pokusy konfrontovať niektoré idey tejto filozofie s dialektickým materializmom. Nemala charakter hlbšieho pertraktovania jedného problému či niekoľkých významnejších problémov tejto filozofie, ale skôr charakter predbežného ujašňovania postojov k celku fenomenologickej problematiky, s ktorej jednotlivými aspektmi by sa bolo treba postupne zaoberať aj na pôde Spoločnosti.

Prednášateľ venoval značnú pozornosť rozlíšeniu medzi fenomenologickou filozofickou teóriou a fenomenologickou metódou, zdôrazňujúc pozitívne a inštruktívne stránky fenomenologickej metódy, najmä koncepciu intencionálneho aktu. Zdôraznil, že tento akt sa dá interpretovať, na rozdiel od Husserlovho chápania, celkom nesubjektivisticky, keď k otázke objektívnej (predmetnej) podmienenosti nášho poznania pristupujeme s využitím napríklad poznatkov genetickej psychológie. K tejto otázke poznamenal v diskusii M. Zigo, že hoci považuje poznatky genetickej psychológie, etnografických výskumov reči primitívnych národov a pod. za dôležitý materiál pre marxistickú gnoze-